

Верховний
Суд

Особливості розгляду справ про поділ майна подружжя та щодо розпорядження майном подружжя

Питання для обговорення:

1. Визначення майна, яке є особистою приватною власністю одного з подружжя та майна, яке є спільною сумісною власністю подружжя.
2. Шлюбний договір, оспорювання шлюбного договору.
3. Встановлення факту проживання однією сім'єю.
4. Правовий режим майна, набутого жінкою та чоловіком, які проживають однією сім'єю та не перебувають у зареєстрованому шлюбі.
5. Розпорядження спільним сумісним майном подружжя.
6. Оспорювання угод щодо розпорядження майном подружжя одним із подружжя без згоди іншого.
7. Поділ спільного сумісного майна подружжя.
8. Відповідальність за боргами подружжя.
9. Визначення частки одного із подружжя у спільному сумісному майні після смерті іншого із подружжя.

«Всі щасливі сім'ї схожі одна на одну, кожна нещаслива сім'я — нещаслива по-своєму».

Л. Толстой «Анна Кареніна»

Перелік Постанов ВСУ

ОБ'ЄКТИ

15 лютого 2012 р. у справі № 6-98цс11	Приватизована земельна ділянка
22 лютого 2012 р. у справі № 6-99цс11	Приватизована земельна ділянка
11 вересня 2013 р. у справі № 6-56цс13	Об'єкти права спільної сумісної власності
11 червня 2012 р. у справі № 6-66цс11	КпШС право на будинок, виникає право на землю
11 березня 2015 р. у справі № 6-211цс14	Майно, набуто до 01.01.2004 (шлюб не зареєстровано)
20 червня 2012 р. у справі № 6-56цс12	незавершеного будівництва визнано об'єктом права спільної сумісної власності без визнання на нього права власності
18 листопада 2015 р. у справі № 6-388цс15	Об'єкт незавершеного будівництва
18 вересня 2013 р. у справі № 6-66цс13	Право на квартиру, набуто до 01.01.2004 (шлюб не зареєстровано)
09 грудня 2015 р. у справі № 6-814цс15	Будинок подружжя на приватизованій земельній ділянці
16 грудня 2015 р. у справі № 6-2710цс15	Будинок подружжя на приватизованій земельній ділянці
25 грудня 2013 р. у справі № 6-135цс13	Майно, набуто до 01.01.2004 без реєстрації шлюбу (які обставини встановлюються)
13 квітня 2016 р. у справі № 6-2891цс15	Майно набуто за договором довічного утримання
24 травня 2017 р. у справі № 6-843цс17	Спільне сумісне майно (майно набуто за договором довічного утримання (розвиток позиції 13 квітня 2016 року у справі № 6-2891цс15)

Перелік Постанов ВСУ

ПІДСТАВИ НАБУТТЯ МАЙНА У СПІЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ ПОДРУЖЖЯМ

01 липня 2015 р. у справі № 6-612цс15	Підстави набуття майна у спільну сумісну власність (які факти встановлюються)
25 листопада 2015 р. у справі № 6-2333цс15	Спільна сумісна власність (критерії)
16 грудня 2015 р. у справі № 6-2641цс15	Підстави набуття майна у спільну сумісну власність (які факти встановлюються)
23 вересня 2015 р. у справі № 6-606цс15	Майно було власністю одного з подружжя до шлюбу, за час шлюбу істотно збільшилось (частки в такому майні = розміру фактичного внеску кожного)
12 жовтня 2016 р. у справі № 6-846цс16	Спільне майно (за які кошти придбано)
07 грудня 2016 р. у справі № 6-1568цс16	Спільне майно (за які кошти придбано)
05 квітня 2017 р. у справі № 6-399цс17	Спільна власність (критерії)

Перелік Постанов ВСУ

СПІЛЬНЕ МАЙНО = СПІЛЬНІ БОРГИ

20 лютого 2013 р. у справі № 6-163цс12	Договір укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї, створює обов'язки для другого
19 червня 2013 р. у справі № 6-55цс13	Договір укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї (кредит) породжує обов'язки для другого з подружжя
14 вересня 2016 р. у справі № 6-539цс16	Спільне майно= спільні борги
07 вересня 2016 р. у справі № 6-801цс16	Автомобіль придбано в кредит, який частково погашено за час шлюбу

Перелік Постанов ВСУ

ПОДІЛ МАЙНА

15 травня 2013 р. у справі № 6-37цс13	Поділ будинку як неподільної речі та компенсація
07 вересня 2016 р. у справі № 6-47цс16	Визнано частку на об'єкт незавершеного будівництва
04 листопада 2015 р. у справі № 6-1662цс15	Стаття 28 КпШС = статті 70 СК (частки при поділі є рівними)
24 лютого 2016 р. у справі № 6-2784цс15	Поділ майна (в тому числі і зарахування вимог)
18 січня 2017 р. у справі № 6-2565цс16	Якщо при поділі не внесена грошова компенсація, визначаються ідеальні частки
30 березня 2016 р. у справі № 6-2811цс15	Поділ майна з компенсацією
27 квітня 2016 р. у справі № 6-486цс16	Поділ майна (враховуються борги, а також вартість відчуженого без згоди майна)
07 червня 2017 р. у справі № 6-2670цс16	Якщо при поділі не внесена грошова компенсація, визначаються ідеальні частки у неподільній речі

Перелік Постанов ВСУ

МАЙНО ФОП	
02 жовтня 2013 р. у справі № 6-79цс13	Майно ФОП (передане в іпотеку)
28 січня 2015 р. у справі № 6-21цс15	Майно ФОП (може бути об'єктом спільної сумісної власності)
16 грудня 2015 р. у справі № 6-2784цс15	Майно ФОП
18 травня 2016 р. у справі № 6-1327цс15	Майно ФОП
13 червня 2016 р. у справі № 6-1752цс15	Майно ФОП
03 червня 2015 р. у справі № 6-38цс15	Майно подружжя (критерії) + внесок у ТОВ

Перелік Постанов ВСУ

МАЙНО чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу

20 лютого 2012 р. у справі № 6-97цс11	Майно чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу
23 вересня 2015 р. у справі № 6-1026цс15	Майно чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу
12 грудня 2012 р. у справі № 6-148цс12	Майно чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу
08 червня 2016 р. у справі № 6-2253цс15	Майно чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу

Стаття 57 СК України Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка

Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є

1) майно, набуте нею, ним до шлюбу;

2) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування;

3) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто;

4) житло, набуте нею, ним за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду"; {Частину 1 ст. 57 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 4766-VI від 17.05.2012}

5) земельна ділянка, набута нею, ним за час шлюбу внаслідок приватизації земельної ділянки, що перебувала у її, його користуванні, або одержана внаслідок приватизації земельних ділянок державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, або одержана із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених Земельним кодексом України.

{Частину 1 ст. 57 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 4766-VI від 17.05.2012}

2. Особистою приватною власністю дружини та чоловіка є речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть тоді, коли вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя.

3. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є премії, нагороди, які вона, він одержали за особисті заслуги. Суд може визнати за другим з подружжя право на частку цієї премії, нагороди, якщо буде встановлено, що він своїми діями (ведення домашнього господарства, виховання дітей тощо) сприяв її одержанню.

4. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі, яка їй, йому належала, а також як відшкодування завданої їй, йому моральної шкоди.

5. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є страхові суми, одержані нею, ним за обов'язковим особистим страхуванням, а також за добровільним особистим страхуванням, якщо страхові внески сплачувалися за рахунок коштів, що були особистою приватною власністю кожного з них.

6. Суд може визнати особистою приватною власністю дружини, чоловіка майно, набуте нею, ним за час їхнього окремого проживання у зв'язку з фактичним припиненням шлюбних відносин.

7. Якщо у придбання майна вкладені крім спільних коштів і кошти, що належали одному з подружжя, то частка у цьому майні, відповідно до розміру внеску, є його особистою приватною власністю.

1. Об'єктом права спільної сумісної власності подружжя може бути будь-яке майно, за винятком виключеного з цивільного обороту.

{Офіційне тлумачення положення частини першої статті 61 див. в Рішенні Конституційного Суду № 17-рп/2012 від 19.09.2012}

2. Об'єктом права спільної сумісної власності є заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані одним із подружжя. {Частина друга статті

61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-V від 22.12.2006}

3. Якщо одним із подружжя укладено договір в інтересах сім'ї, то гроші, інше майно, в тому числі гонорар, виграш, які були одержані за цим договором, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

4. Речі для професійних занять (музичні інструменти, оргтехніка, лікарське обладнання тощо), придбані за час шлюбу для одного з подружжя, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Частину п'яту статті 61 виключено на підставі Закону № 4766-VI від 17.05.2012

майно набуто внаслідок приватизації в цей період
є спільним сумісним майном подружжя

з 08.02.2011

по 13.06.2012

Презумпція спільної сумісної власності

Стаття 60 СК України

1. Майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самотійного заробітку (доходу).
2. Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Трансформація підходів

ВСУ (№ 6-612цс15, № 6-2641цс15)

Для правильного застосування статті 60 СК України та визнання майна спільною сумісною власністю суд повинен установити не тільки факт набуття цього майна за час шлюбу, а й той факт, що джерелом його набуття є спільні сумісні кошти або спільна праця подружжя.

ВСУ (№ 6-2333цс15, № 6-2641цс15)

Належність майна до спільної сумісної власності подружжя визначається не тільки фактом придбання його під час шлюбу, але й спільною участю подружжя коштами або працею в набутті майна.

Тобто критеріями, які дозволяють надати майну статус спільної сумісної власності, є:

- 1) час набуття такого майна;
- 2) кошти, за які таке майно було набуто (джерело набуття);
- 3) мета придбання майна, яка дозволяє надати йому правовий статус спільної власності подружжя.

Норма статті 60 СК України вважається застосованою правильно, якщо набуття майна відповідає цим критеріям.

ВСУ (№ 6-843цс17)

За загальним правилом застосування презумпції згідно зі ст. 60 СК України майно, одержане одним із подружжя як набувачем за договором, що укладений під час перебування набувача в шлюбі, є об'єктом спільної сумісної власності подружжя. Той із подружжя, який порушує питання про спростування зазначеної презумпції, зобов'язаний довести обставини, що її спростовують.

Презумпція права спільної сумісної власності майна подружжя, набуте у шлюбі у практиці ВС

Постанова ВС 199/3645/17

Постанова ВС 757/45050/15

При вирішенні спорів про належність майна на праві спільної сумісної власності подружжю, суду в першу чергу належить встановити час набуття такого майна. При встановленні судом факту набуття майна у період шлюбу, на таке майно поширюється презумпція спільності майна подружжя. Факт набуття майна у період шлюбу доводить той із подружжя, який на нього посилається в обґрунтування своїх вимог про поділ такого майна. Спростовує презумпцію спільності майна подружжя той із подружжя, який заперечує, що майно набуто у період шлюбу є спільним сумісним майном.

(Постанова ВС у справі 595/324/17)

Шлюбний договір

Стаття 97 СК України Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна

1. У шлюбному договорі може бути визначене майно, яке дружина, чоловік передає для використання на спільні потреби сім'ї, а також правовий режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу.
2. Сторони можуть домовитися про непоширення на майно, набуте ними за час шлюбу, положень статті 60 цього Кодексу і вважати його спільною частковою власністю або особистою приватною власністю кожного з них.
3. Сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу майна, у тому числі і в разі розірвання шлюбу.
4. У шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб.
5. Сторони можуть включити до шлюбного договору будь-які інші умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать моральним засадам суспільства.

Судова практика

Постанова ВС у справі 757/10715/17-ц (визнання шлюбного договору недійсним)

Сторонами шлюбного договору можуть бути: 1) особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (наречені); 2) подружжя (дружина та чоловік), майнові відносини між подружжям (нареченими) є такими, що тісно по'язані із особою, тому Верховний Суд доходить висновку, що **шлюбний договір не може укладатись за дорученням**, оскільки представнику заборонено вчиняти правочин, який може бути вчинений лише особисто тією особою, яку він представляє (частина друга статті 238 ЦК України).

Статтею 20 СК України законодавчо встановлено, що позовна давність до вимог, які впливають із сімейних відносин, не застосовується, крім випадків, передбачених частиною другою статті 72, частиною другою статті 129, частиною третьою статті 138, частиною третьою статті 139 СК України.

Тобто, СК України передбачив застосування позовної давності лише до вимоги про поділ майна подружжя, заявленої після розірвання шлюбу.

Врахування попередніх висновків щодо наявності особливостей законодавчого регулювання відносин з реалізації подружжям (нареченими) майнових сімейних прав при укладенні шлюбного договору, а також тлумачення змісту статті 20 СК України дає підстави для висновку, **що до вимог про визнання шлюбного договору недійсним позовна давність не застосовується.**

Судова практика

Постанова ВС у справі 457/74/16 (у визнанні недійсним пункту шлюбного договору відмовлено)
Встановивши характер спірного пункту шлюбного договору та те, що за його умовами не передається у власність одному із подружжя нерухоме майно, право на яке підлягає державній реєстрації, суди дійшли правильного висновку, що він не суперечать частині п'ятій статті 93 СК України.

Постанова ВС у справі 755/19197/18 (визнано недійсним пункт шлюбного договору («надзвичайно невігідне матеріальне становище»))

Частинами четвертою, п'ятою статті 93 СК України передбачено обмеження щодо змісту шлюбного договору: по-перше, договір не повинен ставити одного із подружжя у надзвичайно невігідне матеріальне становище порівняно із законодавством; по-друге, за шлюбним договором не може передаватись у власність одному із подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації.

Категорія «надзвичайно невігідне матеріальне становище», вжита у частині четвертій статті 93 СК України, має оціночний характер і підлягає доведенню стороною відповідно до частини третьої статті 12 ЦПК України, та ці докази повинні бути оцінені судом у відповідності до норм цивільного процесуального законодавства.

Встановлення факту проживання однією сім'єю

Стаття 74 СК України Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі

1. Якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними.

2. На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, поширюються положення глави 8 цього Кодексу.

Факт проживання однією сім'єю не підлягає встановленню

встановлюється факт проживання однією сім'єю

КпШс

01.01.2004 р.

СК України

Постанова ВС у справі 137/1350/14 (встановлення факту проживання однією сім'єю)

Встановлення факту проживання однією сім'єю

Судова практика

Постанова ВС у справі 522/2680/14-ц (встановлено факт)

Постанова ВС у справі 554/2491/17-ц (встановлено факт)

Постанова ВС у справі 201/14494/15 (встановлено факт)

Встановлення факту проживання однією сім'єю

Судова практика

Постанова ВС у справі 367/7855/16 (відмовлено у встановленні факту)

Обов'язковою умовою для визнання осіб членами однієї сім'ї є факт спільного проживання, ведення спільного господарства, наявність спільних витрат, купівлі майна для спільного користування, участі у витратах на утримання житла, його ремонт, наявність інших обставин, які підтверджують реальність сімейних відносин (рішення Конституційного Суду України від 03 червня 1999 року № 5-рп/99).

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, виходив із того, що позивач не надала належних, допустимих та достатніх доказів, які б підтверджували ведення спільного господарства, наявність у сторін спільного бюджету, проведення спільних витрат, та судом такі обставини не встановлено.

Постанова ВС у справі 738/1452/17 (відмовлено у встановленні факту)

Лише показаннями свідків за відсутності інших доказів не може бути встановлений факт спільного проживання чоловіка та жінки без реєстрацією шлюбу. Жодних інших належних письмових доказів, які б підтверджували доводи позивача щодо існування між ним та відповідачем відносин, притаманних подружжю, ведення спільного господарства, наявності спільного бюджету та побуту, та придбання спірного житлового будинку за їх спільні сумісні кошти або спільною працею у матеріалах справи відсутні.

Проживання однією сім'єю до 01.01.2004 року

Судова практика

Постанова ВС у справі 280/489/15 (які обставини підлягають встановленню при поділі майна, набутого до 01.01.2004 р.)

Згідно із частиною першою статті 17 Закону України «Про власність», який був чинним на час виникнення спірних правовідносин, майно, придбане внаслідок спільної праці членів сім'ї, є їх спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено письмовою угодою між ними.

Отже, майно, набуте під час спільного проживання особами, які не перебувають у зареєстрованому шлюбі між собою, є об'єктом їхньої спільної сумісної власності, якщо: 1) майно придбане внаслідок спільної праці таких осіб, як сім'ї (при цьому спільною працею осіб слід вважати їхні спільні або індивідуальні трудові зусилля, унаслідок яких вони одержали спільні або особисті доходи, об'єднані в майбутньому для набуття спільного майна, ведення ними спільного господарства, побуту та бюджету); 2) інше не встановлено письмовою угодою між ними.

У зв'язку із цим суду під час вирішення спору щодо поділу майна, набутого сім'єю, слід установити не лише обставини щодо факту спільного проживання сторін у справі, а й ті обставини, що спірне майно було придбане сторонами внаслідок спільної праці.

Тільки в разі встановлення цих фактів положення частини 1 статті 17 Закону України «Про власність» вважається правильно застосованим.

Розпорядження спільним сумісним майном

Стаття 65 СК України Право подружжя на розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою.
2. При укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. Дружина, чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її, його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового.
3. Для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово. Згода на укладення договору, який потребує нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, має бути нотаріально засвідчена.
4. Договір, укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї, створює обов'язки для другого з подружжя, якщо майно, одержане за договором, використане в інтересах сім'ї.

Розпорядження спільним майном

Судова практика

Постанова Великої Палати ВС від 29 травня 2019 року у справі № 452/970/17 (№ 61-157цс19)

Якщо майно, яке є спільною частковою власністю, передано в іпотеку без згоди інших співвласників, то наявність цих обставин свідчить про невідповідність договору іпотеки актам цивільного законодавства, що є підставою для визнання такого правочину недійсним відповідно до положень частини першої статті 203, частини першої статті 205 ЦК України.

ВП відступила від висновків ВСУ, викладених у постановах:

від 07 жовтня 2015 року у справі № 6-1622цс15

від 27 січня 2016 року у справі №6-1912цс15

від 30 березня 2016 року у справі № 6-533цс16

Розпорядження спільним майном

Судова практика

Постанова ВС у справі 158/2229/16 (розпорядження автомобілем)

Згідно з частиною третьою статті 65 СК України для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово.

Автомобіль є цінною річчю, а тому його продаж може здійснюватись за письмової згоди другого з подружжя.

Прийнято до розгляду Великою Палатою ВС справу 523/14489/15 про уточнення (відступлення) висновку, викладеному у постанові ВП ВС у справі 372/504/17 (провадження 14-325цс18 недійсність правочину, укладеного щодо без згоди іншого з подружжя)

якщо відбувається встановлення факту проживання однією сім'єю на підставі рішення суду і потім оспорення договору вчиненого до моменту набрання законної сили таким рішенням суду, цей висновок не застосовується....

Поділ спільного сумісного майна подружжя

Застосування позовної давності

Стаття 72 СК України Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Позовна давність не застосовується до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, якщо шлюб між ними не розірвано.
2. До вимоги про поділ майна, заявленої після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки. Позовна давність обчислюється від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності.

Судова практика

Постанови ВС у справах 372/176/17, 203/304/17

Неподання позову про поділ майна, у тому числі до спливу трьох років з дня розірвання шлюбу, за відсутності доказів, які б підтверджували заперечення права одного з подружжя на набуте у період шлюбу майно, зареєстроване за іншим подружжям, не може свідчити про порушення права і вказувати на початок перебігу позовної давності.

Поділ спільного сумісного майна подружжя

Судова практика

Постанова ВС у справі 158/2229/16

Поділ спільного майна подружжя здійснюється за правилами, встановленими статтями 69-72 СК України та статтею 372 ЦК України. Вартість майна, що підлягає поділу, визначається за погодженням між подружжям, а при недосягненні згоди - виходячи з дійсної його вартості на час розгляду справи; вирішуючи спори між подружжям, необхідно встановлювати обсяг спільно нажитого майна наявного на час припинення спільного ведення господарства, з'ясувати джерело і час його придбання. До складу майна, що підлягає поділу включається загальне майно подружжя, наявне у нього на час розгляду справи, та те, що знаходиться у третіх осіб; у випадку, коли при розгляді вимоги про поділ спільного сумісного майна подружжя буде встановлено, що один із них здійснив його відчуження чи використав його на свій розсуд проти волі іншого з подружжя і не в інтересах сім'ї чи не на її потреби або приховав його, таке майно або його вартість враховується при поділі.

Відповідно до положень частини першої статті 71 СК України майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, ділиться між ними в натурі. Якщо дружина та чоловік не домовилися про порядок поділу майна, спір може бути вирішений судом. При цьому суд бере до уваги інтереси дружини, чоловіка, дітей та інші обставини, що мають істотне значення.

Поділ спільного сумісного майна подружжя

Судова практика

Постанова ВС у справі 158/2229/16

У випадку коли при розгляді вимог про поділ спільного сумісного майна подружжя буде встановлено, що один із них здійснив його відчуження чи використав його на свій розсуд проти волі іншого з подружжя і не в інтересах сім'ї чи не на її потреби або приховав його, таке майно або його вартість враховується при поділі.

За змістом наведених норм, факт використання коштів отриманих від продажу спільного майна в інтересах сім'ї повинен доводити той із подружжя, хто відчужив таке майно без згоди на це іншого подружжя.

Поділ спільного сумісного майна подружжя

Судова практика

Постанова ОП КЦС у справі 127/7029/15-ц

Поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, здійснюється шляхом виділення його в натурі, а у разі неподільності присуджується одному з подружжя, якщо інше не визначено домовленістю між ними (частини перша, друга статті 71 СК України), або реалізується через виплату грошової чи іншої матеріальної компенсації вартості його частки (частина друга статті 364 Цивільного кодексу України).

Отже, вартість майна, що підлягає поділу, потрібно визначати виходячи з дійсної його вартості на час розгляду справи.

У випадку відчуження майна одним із подружжя проти волі іншого з подружжя та у зв'язку з цим – неможливості встановлення його дійсної (ринкової) вартості, визначенню підлягає ринкова вартість подібного за своїми якостями (технічними характеристиками) майна на час розгляду справи.

Поділ спільного сумісного майна подружжя

Судова практика

Постанова ВСУ від 15 травня 2013 р. у справі № 6-37цс13

(незавершений будівництвом будинок)

При поділі майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, в разі, якщо речі є неподільними, присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно допускається лише за його згодою та попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду (частини четверта, п'ята статті 71 СК України).

За відсутності такої згоди присудження грошової компенсації може мати місце з підстав, передбачених статтею 365 ЦК України.

Для припинення права особи на частку у спільному майні необхідно встановити наявність будь-якої із обставин, передбачених пунктами 1-3 частини першої статті 365 ЦК України за умови, що таке припинення не завдасть істотної шкоди інтересам співвласника та членам його сім'ї та попереднього внесення позивачем вартості цієї частки на депозитний рахунок суду.

Поділ спільного сумісного майна подружжя

Судова практика

Постанова ВС у справі 299/2587/15

За системним тлумаченням частин четвертої та п'ятої статті 71 СК України згоду на отримання компенсації за частину майна при його поділі повинен надати той з подружжя, на чю користь така компенсація присуджується, оскільки іншому з подружжя присуджується майно. Вимога одного з подружжя (позивача) про стягнення з іншого з подружжя (відповідача) грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, не породжує обов'язку такого відповідача попередньо вносити відповідну грошову суму на депозитний рахунок суду.

Відповідальність за боргами подружжя

Судова практика

Постанова ВС у справі № 712/6574/16-ц (квартира придбана у кредит)

Встановивши, що спірна квартира, яка є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, була придбана за час шлюбу за кошти, отримані відповідачкою у кредит, апеляційний суд не врахував, що у подружжя, крім права спільної сумісної власності на придбану за рахунок кредитних коштів квартиру унаслідок укладення кредитного договору виникає також і зобов'язання в інтересах сім'ї у вигляді повернення позиченої грошової суми, виконання якого подружжя здійснює як солідарні боржники, та що договір, укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї, створює обов'язки для другого з подружжя, якщо майно, одержане за договором, використане в інтересах сім'ї.

Якщо наявність боргових зобов'язань підтверджується відповідними засобами доказування, такі боргові зобов'язання повинні враховуватись при поділі майна подружжя.

Для правильного вирішення справи необхідно встановити, за рахунок кого з подружжя здійснювалося погашення їх спільного боргу, чи не вносились відповідачкою її особисті кошти у рахунок погашення кредитних зобов'язань.

Поділ спільного сумісного майна подружжя

Судова практика

Постанова ОП КЦС у справі № 337/474/14 (поділ майна при наявності виконавчого провадження про стягнення боргу із одного з подружжя)

Поділ спільного майна подружжя не може використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу. Боржник, проти якого ухвалене судове рішення про стягнення боргу та накладено арешт на його майно, та його дружина, які здійснюють поділ майна, діють очевидно недобросовісно та зловживають правами стосовно кредитора, оскільки поділ майна порушує майнові інтереси кредитора і направлений на недопущення звернення стягнення на майно боржника. Тому правопорядок не може залишати поза реакцією такі дії, які хоч і не порушують конкретних імперативних норм, але є очевидно недобросовісними та зводяться до зловживання правом.

Визначення частки одно з подружжя у спільному сумісному майні після смерті іншого із подружжя

Судова практика

Постанова ВС у справі № 130/2319/17-ц ()

Потрібно розрізняти ситуації, коли майно, зареєстроване за одним із подружжя на праві власності, є об'єктом права спільної сумісної власності, та коли таке майно, є особистою власністю одного із подружжя.

Після смерті одно із подружжя, відкривається спадщини тільки на майно, яке належало спадкодавцю особисто, відповідно частка іншого із подружжя у об'єкті, який є спільним сумісним майно, не входить до складу спадщини.

За встановленими у справі обставинами, належність спірного майна на праві спільної сумісної власності подружжю Є. ніхто не оспорював. Відповідно, позивачу належала $\frac{1}{2}$ частини спірного майна як частка у спільному сумісному майні подружжя, і зі смертю чоловіка позивача, її право власності на цю частину майна не припинилось.

Визначення частки одно з подружжя у спільному сумісному майні після смерті іншого із подружжя

Судова практика

Постанова ВС у справі № 130/2319/17-ц 0

Статтями 34, 71 Закону України «Про нотаріат» передбачено, що у разі смерті одного з подружжя свідоцтво про право власності на частку в їх спільному майні видається нотаріусом на підставі письмової заяви другого з подружжя з наступним повідомленням спадкоємців померлого, які прийняли спадщину. Таке свідоцтво може бути видано на половину спільного майна.

У разі, якщо майно, яке зареєстроване за спадкодавцем, не є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, той з подружжя, хто є живим, може подати заяву про те, що він не претендує на одержання свідоцтва про право власності на частку у спільному майні подружжя, оскільки майно є особистою приватною власністю спадкодавця. Неподання такої заяви не змінює правового режиму майна, яке входить до складу спадщини.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!!!